

İBNÜ'L-ARABÎ

FUSÛSU'L-HİKEM

HZ.

ÂDEM

1. FAS

derleyen

CEMÂLNUR SARGUT

NI
NEFES

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ.....	11
YAYINCI ÖNSÖZÜ.....	13
GİRİŞ	17
HAZARÂT-I HAMS (VARLIĞIN BEŞ MERTEBESİ)	25
• Lâhut Âlemi (Mutlak Gayb Âlemi)	25
• Ceberût Âlemi (Güç âlemi, Vahdâniyet)	25
• Melekût Âlemi (Hükümranlık-Bağımsızlık Âlemi).....	25
• Nâsut Âlemi (Şahâdet-Mülk Âlemi-Dünya)	26
• İnsân-ı Kâmil.....	27
TENEZZÜLÂT-I SEB'A (MUTLAK VARLIĞIN YEDİ İNİŞİ)	29
• Lâ taayyün (ahadiyet) mertebesi.....	29
• Taayyün-i evvel mertebesi.....	29
• Taayyün-i sâni mertebesi	29
• Ruhlar âlemi mertebesi.....	30
• Misâl âlemi mertebesi.....	31
• Şahâdet âlemi mertebesi.....	32
• Mertebe-i câmia (Mertebe-i insan)	32
ÂDEM KELİMESİNDEKİ İLÂHİYYE HİKMETİ.....	39
1- "Âdemi Kelime"	39

- 2- “Hak, sayısız esmâ-i hüsnâsı açısından onların ‘âyân’ını bütün emri kapsayan câmi’ bir varlıkta görmek isteyince; istersen vücûd ile muttasıf olmasından dolayı ‘Emr’i hasreden câmi’ bir kevde kendi ‘ayn’ını görmek ve onunla kendi sırrının kendine zâhir olmasını diledi, dersin. Çünkü bir şeyin kendi nefsinin kendi nefsiyle görmesi, o şeyi ayna gibi başka bir şeyde görmesi gibi değildir. Bu durumda nefsi, bakılan mahallin verdiği bir sûrette kendisine zâhir olur. Şöyle ki, bu mahallin varlığı olmadan ve onun o mahalle tecellisi bulunmadan, kendisi için sûret zâhir olmazdı. İşte bunun için Hak, bütün âlemi ruhu olmayan bir ceset gibi yaratmıştır.”.....49
- 3- “İlâhî hükmün özelliğidir ki, o mahalli ‘nefb-i ilâhî’ diye tâbir edilen rûh-ı ilâhîyi kabul etmesi gerekli olarak tesviye etmiştir. O da, ancak ebedî ve ezeli olan tecelli-i dâim feyzini kabul etmek için tesviye olunan bu sûretten istîdâdın meydana gelmesidir. Sadece kabil vardır. Kabil ise, Hakk’ın ‘feyz-i akdes’inden gerçekleşmiştir.” “Böyle olunca emrin küllîsi, ondan başladığı gibi, yine ona râci olur. Emr, âlem aynasının cilâlanmasını iktiza etmiştir. Binâenaleyh, Âdem, bu aynanın cilâsı ve bu sûretin ruhu olmuştur.”.....61
- 4- “Melekler, sûfilerin ıstılâhında ‘âlem-i kebir’ diye ifâde edilen bu âlemin sûretinin bazı kuvvetleridir. Böyle olunca melekler, bu sûret için, insanın yaratılışındaki ruhanî ve hissî kuvvetler gibidir. Bu kuvvetlerden her birisi, kendisiyle perdelenmiştir, kendi zâtından daha faziletli hiç bir şey görmez.”.....69
- 5- “Bunun için ‘insan’ olarak isimlendirilmiştir. Hak, onun ile yarattıklarına bakar ve onlara rahmet eder.”.....73
- 6- “Böylece insan, ezeli hâdis insandır. Ebedî olan neş-e-i dâimdir. Câmi’ olan fasıl kelimedir. Binâenaleyh âlem onun varlığıyla tamamlanmıştır. Böyle olunca insan, âlemde yüzükte yüzüğün ‘fas’sı gibidir. Fas, padişahın hazinelerini mühürlediği mühür ve âlâmettir.”.....73
- 7- “Bu insan, âlemde bulunduğu müddetçe, âlem korunmaya devam eder. Görmez misin ki, insan dünya hazinesinden izale olsa ve ayrılrsa, Hak Teâlâ’nın bu dünyada gizleneceği bir şey kalmaz. Âlemde olan şey çıkar,

bazısı bazısına karıştır. İş, âhirete intikal eder. Şu halde insan, âhret hazinesine ebedî hatm ile mühür oldu.”.....73

8- *“Melekler, Adem’in câmilîğine sahip değillerdir. Onlar, kendilerine mahsus olan ilâhî isimlerin dışındaki isimlere vâkıf olmamışlar, Hakk’ı sadece kendilerine mahsus bu isimler ile takdis ve teşbih etmişlerdir. Halbuki onlar, Allah’ın kendilerininin vâsıl olmadıkları isimlerinin de bulunduğunu bilememişlerdir. Dolayısıyla bu isimler ile Hakk’ı takdis ve teşbih edememişlerdir. Meleklerle, zikrettiğimiz bu durum egemen olmuştur.”.....81*

9- *“Malûm ola ki: Küllî şeyler, -her ne kadar onların aynında onlar için vücûd yok ise de- kuşkusuz, zihinde ma’kul ve malûmdur. Bunlar, harici varlıktan gizlidirler, böyle olmaya devam ederler. Aynî varlığı olan her şeyde onların hükmü ve eseri vardır.”.....85*

10- *“Sonra bilmelisin ki: Durum söylediğimiz gibi olunca; insan Hakk’ın sûretiyle zuhur etmesinden dolayı, Hak kendisini bilmemiz için bizi hadîse bakmaya yönlendirmiştir. Muhakkak, âyetlerini bize bizde gösterdiğini zikretmiştir. Binâenaleyh, biz de kendimiz ile ona istidlâl ettik. Şu halde biz Hakk’ı hangi vasıf ile nitelemiş isek, biz o vasıf olduk. Zâtına has vücûb bunun dışındadır.” “Ne zaman ki, biz Hakk’ı kendimiz ile ve kendimizden bildik, bize nispet ettiğimiz her şeyi ona nispet ettik. Tercümanların diliyle ilâhî ibbarlar bize bunu haber vermiştir. Böyle olunca Hak nefsinin bize bizim ile vasfeyledi. Binâenaleyh biz onu müşâhede ettiğimiz zaman, kendi nefislerimizi müşâhede ederiz. Hak bizi müşâhede ettiği vakit, nefsinin müşâhede eder.”.....91*

11- *“Böylece, Hak için kendisinden evvelliğin nefyedildiği ezeli ve kudem sahib olmuştur. Ademden varlığın açılması, bu evvelliğe aittir. Binâenaleyh Hak, ‘el-Evvel’ olmakla beraber, ona nispet olunmaz. Ve işte bunun için onun hakkında ‘Âhir’ denildi.” “Hakk’ın evvelliği, takyidi varlığın evvelliği olsa idi, mukayyet için ‘Âhir’ olması sahib olmazdı. Zira mümkün için âhir yoktur. Mümkünler, gayr-i mütenâhîdir, onlar için âhir yoktur. Emrin küllîsi, bize nispet olunduktan sonra ona rücû ettiği için, Hak ‘Âhir’ olmuştur. Böyle olunca Hak, evvelliğinin aynısında ‘Âhir’; âhirlüğünün aynısında ‘Evvel’ dir.”.....91*

12- "Hak Teâlâ, kendini zulmanî perdelerle vafeyledi ki, bunlar tabii cisimlerdir. Ayrıca, nuranî perdelerle vafeylemiştir ki, bunlar da latif ruhlardır. Böyle olunca âlem, kesif ve latif arasındadır ve o bizzat kendisine perdedir. Buna göre âlem, Hakk'ın kendisini idrak ettiği gibi Hakk'ı idrak edemez." 95

13- "Hepsi muhtaçtır, hiçbiri müstağni değildir
İşte bu, söylediğimiz haktır, kinaye etmedik
Sen Gani'yi zikredersen ki, onun iftikarı yoktur;
Bizim kaulimiz ile kastettiğimiz şeyi bilirsin
Hepsi, hepsine bağlıdır, ondan onların ayrılması yoktur,
Benim dediğim şeyi benden alınız." 95

14- "Böyle olunca Âdem, kendisinden bu insan türünün yaratıldığı nefsi-vâhidedir. Bu da Hakk'ın şu ifadesidir: 'Ey insanlar, sizi bir tek nefisten yaratan, ondan onun eşini yaratan, bu ikisinden de pek çok erkek ve kadını yaratan Rabbinizden ittikâ ediniz.' (Nisâ, 1)" "Rabbinizden sakınınız" ifâdesi, sizden zâhir olan şeyi, rabbiniz için vikaye (ittikâ ediniz) ediniz demektir. Zira iş, zem ve hamddir. Binâenaleyh, siz hamdde kendinizi vikaye ediniz ki, âlimlerin ediplerinden olasınız." ... 101

KAYNAKÇA.....109

ÂYET DİZİNİ..... 111

HADİS DİZİNİ.....112

GENEL DİZİN.....113

ÖNSÖZ

Haddimize düşmemiş yaratılış hakîkatinden bahsetmek...
Hatta anlamak, yorumlamak...

Ama Hz. Allah (c.c.) sevgililerini bu âleme kendini anlatsın, âşikâr etsin, “görmediğim Allah’a tapmam!” desin diye yollamış.

Ne mutlu bize ki, adlarını anmanın lütuf olduğu sultanlarla beraberiz.

Ne mutlu bize ki, Allah bizi sadece kendine hizmet için yaratmış.

Öğrendik ki Hz. Ali, Allah sevgilisini “kelime” diye tanıtmış ve Kehf Sûres’inde “*Allah’ın kelimesini anlatmak için bütün ağaçlar kalem, denizler mürekkep olsa yine de bir vasfını bile anlatamaz, tekrarlansa gene anlatamaz*” buyurulmuştur.

Âdem’in Elif’ini idrak Allah’ı idraktır.

Mim, Muhammed’i idraktır.

İdrak yaşamaktır.

Adlarını anmak idraktır.

Allah ayırmasın.

Cemâlnur Sargut

YAYINCI ÖNSÖZÜ

“... *Ben yeryüzünde bir halife yaratacağım dedi...* ”

(Bakara, 30)

Allah âlemin hakikat ve ayrıntılarını kendisinde topladığı İnsân-ı Kâmil’i yaratmayı dileyince, iki karşıt niteliğini (Celâl ve Cemâl sıfatlarını) “iki el” diye ifade etti. (Bu iki elden biri “âlemin sûreti, diğeri ise “Hakk’ın sûretidir”). İşte Âdem, bu iki sûreti kendinde toplayan bir varlık olarak yaratılmış, bundan dolayı da halîfelik Âdem’e verilmiştir.

Halîfesi olduğu kimselerin isteklerini karşılayacak yetenekler Âdem’de bulunmasaydı ve Hakk’ın yardımının insanlara, dolayısıyla âlemlere ulaşmasını sağlamada aracı durumunda olmasaydı, insanlar üzerinde halîfe olamazdı.

Çünkü bütün insanların ve tüm âlemin ona ihtiyacı vardır. Öyleyse halîfelik, ancak İnsân-ı Kâmil için geçerlidir.

Bunun için Allah, İnsân-ı Kâmil’in dış/zâhir/görünen sûretini âlemin gerçek sûretine, iç/bâtın/görünmez sûretini de kendi sûretine göre yarattı. Bu nedenle, Yüce Hak onun hakkında “*Ben onun işitme ve görme duyusu olurum*” dedi; “Ben onun gözü ve kulağı olurum” demedi. Böylece görünür ve görünmez sûretleri birbirinden ayırdı. Şayet Hak, âlemlere sûreti

● “Meleklerin Namazı” Cemâlnur Sargut, *Kâbe’nin Hakikati*, Nefes Yayınları, İstanbul, 2010, s.167.

ile tecellî etmeseydi, onların var olması imkânsızdı. Bu nedenle âlemin var olması ve varlığını sürdürmesi için Hakk'a ihtiyacı vardır. Şu halde Âdem hem “Hak”, hem de “halk”-tır ve O, kendisinden insan türünün yaratıldığı tek bir nefistir. “*Ey insanlar! Sizi tek bir nefisten yaratan ve ondan eşini yaratıp ikisinden pek çok erkekler ve kadınlar üreten Rabbinizden sakının*” (Nisâ, 1).

Nefes Yayınevi; Şeyh-i Ekber İbnu'l-Arabî'nin *Fusûsu'l-Hikem* adlı eserinde, Hz. Peygamber'in Tanrı hakkındaki bilgisinin niteliğini anlattığı ve hikmetin çeşitli yönlerinin recessümü olarak ele aldığı 27 peygamberi ve onların hakikatlerini, müstesnâ yazarı Cemâlnur Sargut hanımefendinin ruhumuza nefes veren yorumlarıyla yayına hazırlayarak hizmet vermeye devam ediyor.

“*Fusûsu'l-Hikem Serisi*” olarak üflenecek bu nefesin ilk kitabı olan *Hz. Âdem* ile, medeniyet kurucu unsurları bu topraklara ekmiş ve bizi köklerimizden tekrar diriltecek Hazreti Mevlânâ, Ken'an er-Rifâî Hazretleri, Niyâzî-i Mısırî Hazretleri gibi mutasavvıfların ve diğer önemli insân-ı kâmillerin düşüncelerini bir araya getirerek yorumlayan Cemâlnur Sargut, bize, Hakk'ın bu âlemdeki tam tecellîsi olan Hazreti Muhammed'in (s.a.s), Hakikat-i Muhammedî'nin, ilk özü nüvesi olan Hazreti Âdem'i ve O'nun vasıflarını anlatıyor. Nefes Yayınevi tüm sâdık okuyucularına yeni nefesler vermeye devam edecek ve aslî görevi olan medeniyet kurucu rolünü unutmadan bu serinin diğer eserlerini de sırasıyla okuyucularıyla buluşturacaktır. Saygılarımızla.

BİSMİLLÂHİRRAHMÂNİRRAHÎM

GİRİŞ

“Kim Resûl’e itaat ederse, gerçekte Allah’a itaat etmiş olur. Kim de yüz çevirirse, Biz seni onların üzerine koruyucu göndermedik.” (Nisâ, 80)

“Şüphesiz sana bîat edenler, ancak Allah’a bîat etmişlerdir. Allah’ın eli, onların ellerinin üzerindedir. Şu halde, kim abdini bozarsa, artık o, ancak kendi aleyhine abdini bozmuş olur. Kim de Allah’a verdiği abdine vefâ gösterirse, artık O da, ona büyük bir ecir verecektir.” (Fetih, 10)

“Bir velîme kötü muamele eden kişi, hakîkatte bana karşı savaş açmış demektir.” (Hadîs-i kudsî)

“Beni inciten, Hakk’ı incitir.” (Hadîs-i şerif)¹

“Rahmân ve Rahîm olan Allah’ın adı ile başlarım.”

“Her ne kadar ümmetlerin farklılığından dolayı dinler ve mezhepler farklı ise de, hikmetleri, müstakîm (dos-doğru) olan tarîkin (yol) ahadiyeti (tekliği) ile ‘makam-ı

1 Ken’an Rifâî, *Şerhli Mesnevî-i Şerif*, s. 368.

● "Meleklerin Hz. Âdem (a.s.)'e secde edişi" Cemâlnur Sargut, *Kâbe'nin Hakikati*, Nefes Yayınları, İstanbul, 2010, s.38.

akdem'den (en kadîm makamdan) Kelîm'lerin (kelimeler) kalpleri üzerine indiren Allah'a hamd olsun.”²

“Allah'ın rahmeti ve selâmı, cûd (cömertlik) ve kerem hazinelerinden ‘kıyl-ı akvem’ (en doğru söz) ile himmetlere imdat eden Hz. Muhammed ve onun Âl'i üzerine olsun.”³

Bismillâhirrahmânirrahîm

Her şeyin eğer bir başlangıcı varsa, ki her an yeni bir başlangıçtır, Allah'ın Rahmân ve Rahîm isimlerinin zuhurundan başka bir şey değildir. Zîra, Zât-ı İlâhî aşkla yaratır ve korur. Rahmânî tecellide külden cüzün zuhuru, Rahîm tecellisinde de cüzün küllün zerresi olduğunun bilişi vardır.

Allah, Kur'ân-ı Kerîm'de peygamberler arasında fark olmadığını buyurmuştur ama onların getirdikleri dinler arasında fark vardır. Zîra, her peygamberin ümmeti belirli bir kabiliyet ve idrake sahip olduğundan, ümmetler arasındaki bu farklılık, dinler ve mezhepler arasındaki farklılığa sebep olmuştur. Ancak herşeyin özü, hakîkati ve kaynağı olan zatta birlik olduğundan farklılık, sanki sanatçının, yani birliğin hakîkatinin sanatını zuhurda göstermesi gibidir. Bunu şu örnekle izah edebiliriz: Rengin aslı renksizliktir ama atmosfere girdiği anda renksizlik yedi renge ayrılır. Bu yedi renk Allah'ın doksan dokuz ismi gibidir. Ne enteresandır ki, bu renklerin sonsuz tonları

2 Ebu'l- Alâ Afîfî, *Fusûsu'l-Hikem Okumaları İçin Anabtar*, s. 69.

3 Ebu'l- Alâ Afîfî, *a.g.e.*, s. 72.

vardır ve hâkî yeşil, Nil yeşiline, hâkî olmanın farklılığıyla düşman olur. Halbuki ikisi de yeşilden türemiştir, hatta renksizlikten oluşmuştur.

Hikmetlerin Özü adı ile yazılan bu kitap, Peygamber'in emri ile ve bizzat onun yorumuyla Hz. İbn Arabî'den zuhur ederek, ilmin özünü ve bütün dinlerin mânâsını bize öğretir. Hikmet, eşya olan vücudumuzdaki ismin hakikatini, daha doğrusu, o ismin Allah'taki zuhurunu bilmek ve o olmak üzere tekâmül etmektir. Hikmet sahibi baktığı kişinin meşrebine değil hakikatine, yani özüne bakar. Mısırî Niyâzî Hazretleri'nin buyurduğu gibi, "Ay'ın dünyaya bakan yüzü yani kulun meşrep ve huyları, onu daima eksik gösterir ama bizi ilgilendiren güneşe (yaratıcısına) bakan yüzüdür." Görülüyor ki hikmette amel vardır. Ama mârifet (ismin hakikatini görmek) ve bilgi amel içermez. Bu durumda hikmet hem bilgiden hem mârifetten üstündür ve hikmet sahibi ya nebîdir ya resûldur.

Hikmetlerden her biri bir peygamber için belirleyici olmuştur. Hz. İbn Arabî'nin mukaddimesinde geçen kelime, Konevî'ye göre; zikredilen peygamberlerin hakikatidir. Sâbit hakikat anlamına gelir. Allah'ın insanı yaratırken ona kendi hakikatinden ruh üfleğini bildiğimizden, varlıkların, işte bu nefes vasıtasıyla ortaya çıktığını idrak edebiliriz. Buna göre bütün yaratılmışlar Allah'ın kelimeleridir. İbn Arabî'nin kelimededen kastı hakikî insan olan insân-ı kâmilidir. Bu yüzden Kehf Sûresi'nin 109. âyeti (*Rabbimin sözlerini*

yazmak için denizler mürekkep olsa ve bir o kadar da ilave etsek Rabbimin sözleri tükenmeden önce denizler tükenirdi.) insân-ı kâmilî anlatır. Kâmilin kemâlini oluşturan hakikat-i Muhammedî ise, kelime ile îzah edilmiştir.

Hiz. İbn Arabî'nin mukaddimede değindiği en önemli hakikatlerden biri de hikmetlerin kelimelerin (kelimelerin) kalplerine indirilmesidir. Burada hikmet ve kalp arasında ilişki kurarak, felsefenin hikmet ile akıl arasında kurduğu ilişkiyi reddedip, hikmetin kalbe ait olduğunu bize göstermiştir. Bu cümlelerin arkasından Hiz. Muhammed'i anışı, vahdet-i vücûd (yegâne varolan Allah) ya da tevhid anlayışını Hiz. Muhammed ile eşleştirmesindedir.

Cilî Hazretleri der ki:

“Allah’a hamd olsun ki, gayb âleminde kemâlin mazharını ‘Muhammed’ kıldı. Onu, celâl ve cemâlden kendini bize tanıttığı vasıflarının tamamı ile donattı. O’nu ‘ev ednâ makamı’ndaki (mîraçta Hiz. Peygamber’in ulaştığı bir mertebe) vesîle mertebesi (Adn diye adlandırılan cennetlerdeki bir mertebe ve bir cennet olup cennetin en yüksek mertebesidir ve bir kişiye tahsis edilmiştir) ile seçkin kıldı. Sonra esmâ-i hüsnâsı ile âlemde zuhur etmek için O’nu yaklaştırdıktan sonra alçalttı. O’nu kutsal yakınlıktan ibaret olan yüce mertebede yerleştirdi. O’nu ihtişamlı bir makamda samimi komşulukla ikamet ettirdi. O’nu âlemde ‘mertebeler mertebesinin’ örneği kıldı. O’nu ilâhî isim ve sıfatların hakikatlerinin zuhur aynası yaptı. Âyet-i kerîmelerini zâhir ve bâtın

olarak O'na indirdi. Sûret ve mânâ olarak eşyanın hakikatlerini O'na bildirdi. Hamd O şânı yüce olana aittir ki, Muhammed'i varlık ve yokluğun mutlaklığının en muazzam nüshası kılmıştır. Kerem ve cömertlik hazinelerinin kapısını O'nun önünde açmıştır.”⁴

Sultan Veled Hazretleri diyor ki:

“Tanrı buyuruyor ki: *‘Ey Muhammed! Yeri ve göğü senin yüzünden yarattım, sen olmasaydın yaratmazdım. Ben daima seninle beraberim. Sen de benimlesin. Benim atâ ve bahşişim (bağış ve ikramlar) sana vâsıl olur; benim kârım (iş) seninledir. Nazarım daima senin üzerindedir.’* Senin için de böyledir. *Çünkü Onlar onu severler, o da onları sever.’* (Mâide, 54) Fakat benim nazarım senin sûretine değil, kalbinedir. Ben ki Allah'ım; nazarım sûretine değil, kalbine ve niyeti-nedir. Bu kalpten göklere ve yerlere hayat ve ışık vâsıl olur. Gene bu gönülle, âlemin vücudu zinde ve kaimdir. *‘O yerde ve gökte Allah'ın halîfesidir.’* (Bakara, 28) Yer ve gök o velî-yi vahdet ile diridir.”⁵

Hız. Peygamber ile himmetin birlikte anılmasının sebebi, himmet kelimesinin irâde anlamına geldiğinden-dir. Afîfi'ye göre, nefis ile Allah'a yönelmek ve onun feyzini kabul için hazırlanmaktır. Sûfîler bu hâl üzere bulduklarından, akılla değil nefsi irâde ederek Allah'a yönelmişlerdir. Bu durumda nefis irâde olunca kalp bütün güçleriyle Allah'la irtibat kurar ve kendini aradan çıkarır. Ortada Allah kalır.

4 Abdülkerîm Cîlî, *Hakikat-i Muhammediyye*, s. 7-8.

5 Sultan Veled, *Maârif*, s. 53.

Allah'ın salât ve selâmı cümlesine gelince; Allah'ın kullarına merhamet etmesi anlamına gelir. Buradaki salâtın Allah'ın tenezzülü anlamında kullanıldığı düşünülebilir ki buna en güzel örnek Peygamber Efendimiz'in mîraçta Allah'la yani hakikat-i Muhammedî ile tam buluşma anında meleklerden işittiği “*Dur Rabbin namaz kılıyor*” hadîsidir. Bu hadis, “Yâ Muhammed sen gayretinle ve velâyetinle yükseldin ama artık dur! Ancak o sana yaklaşırsa Onu görebilirsin. Aslında O yalnız kendi ile kendini görebilir.” mânâsındadır. Görülüyor ki Hz. Peygamber, hakikatiyle (vahdâniyet) zât-ı ahadiyeti görmüş ve bilmiştir. Salâtın ikinci anlamı “yarışta ikinci gelen” demektir ki, kulun daima Allah'tan sonra geldiğini anlatır (Burada yapan ve yaptırmanın Allah olduğunu, kulun sadece Allah'ın yaptırmak istediğini ortaya çıkarttığını görüyoruz). Hz. İbn Arabî kendini bilme ve bulma yolculuğunda çok önemli bir mefhum olan himmet kelimesini kullanırken, kul olma kabiliyetinin istîdâda ve terbiyeye dayandığını belirterek gayreti de elden bırakmamamız gerektiğini bize öğretir. (Gayret himmeti yetkinleştirir.⁶) Bütün bunları idrak ancak Allah'ın cömertlik hazinesinin taşmasıyla, yani yaratmanın zuhura gelişile mümkündür. Bu ise her an tekrarlanmaktadır ve anlaşılıyor ki o hazinede Allah'ın isim ve sıfatları gizlidir. Cümleyi birlikte düşünersek Allah'ın tenezzülü ile ancak onun isimlerini kendi varlığımızda idrak edebildiğimizi, bu idrakte en büyük yardımcının, o isimlerin hakikatiyle tecellî ettiği Hz. Muhammed

olduğunu ve onun aynasında kendi hakikatlerimizi idrak edebildiğimizi anlarız. Görürüz ki, Allah, “*Kun fe yekûn*” demiş, Hakikat-i Muhammedî zuhur etmiş ve tüm varlıklar ondan zuhur etmiş. *Fusûsu'l-Hikem*, peygamberleri anlatırken onları tarih sırasına göre ya da tarihte anlatıldığı gibi anlatmaz. O peygamberin taşıdığı ismin hakikatini anlatır.

Ken'an er-Rifâî Hazretleri şöyle der:

*“Bahr-i vahdet (birlik denizi) kaplamıştır kâffe-i mahlûka (bütün mahlûklar) bak
Birliğı görmek dilersen cümle-i mevcûda (bütün varlıklar) bak*

*İnd-i Sâni‘de (Yaratan’ın katında) bütün mahlûk bir tek noktadır
Kâinatın cümlesi bu noktada bir nüktedir (bir sözdeki bir incelik)*

*Noktadan aşk zav’-ı şems-âsâ (güneş ışığı gibi) edip kendin
ayân (belli)
Maksad-ı tekvîn-i âlem (âlemin yaratılış sebebi) aşk imiş oldu
beyân⁷”*

Bakmasını bilen için zerrede ummanı seyretmek mümkündür. Zira resmin mânâsı ancak ressamı tanımakla idrak edilebilir. Aslında her varlık Allah’ın sonsuz tecellilerine örnektir. Görene... Köre ne? Yaratılmışlar o muazzam zekanın hoş bir nüktesinden başka bir şey değildir. Yani âlem onun varlığını ve birliğini ispat eden nükteli bir hakikattir. Ama bunu idrak için aşk lâzım. “*Rabbın insanı bir kan*

7 *İlâhiyât-ı Ken'an*, s. 28.

derleyen
CEMÂLNUR SARGUT

HZ.
ÂDEM
FUSÛSU'L-HİKEM - 1. FAS

Haddimize düşmemiş yaratılış hakikatinden bahsetmek...

Hatta anlamak, yorumlamak...

Ama Hz. Allah (c.c.) sevgililerini bu âleme kendini anlatsın, aşikâr etsin,
Hz. Ali'nin dediği gibi *"Görmediğim Allah'a tapmam!"* desin diye yollamış.

Ne mutlu bize ki adlarını anmanın lutuf olduğu sultanlarla beraberiz.

Ne mutlu bize ki Allah bizi sadece kendine hizmet için yaratmış.

Öğrendik ki Hz. Allah, sevgilisini "kelime" diye tanıtmış.

*"Eğer yeryüzündeki ağaçlar kalem, deniz de mürekkep olsa, arkasından
yedi deniz daha ona katılsa Allah'ın sözleri (yazmakla) yine de tükenmez.*

Şüphesiz Allah mutlak güç sahibidir, hüküm ve hikmet sahibidir." (Lokman, 27)

Âdem'in elif'ini idrâk Allah'ı idraktır.

Mim, Muhammed'i idraktır.

İdrak yaşamaktır.

Adlarını anmak idraktır.

Allah ayırmassın.

NI
NEFES